

Ο αναλφαβητισμός στην Ελλάδα

Στις 25 Φεβρουαρίου 1987 έγινε μια πρώτη ενημερωτική συνάντηση με θέμα: «ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ» που οργάνωσε η επιτροπή παιδείας του συνδέσμου Ελλήνων Ειστημόνων με τη συνεργασία των Γυναικείων Οργανώσεων, της Γεν. Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης και της Γραμματείας Ισότητας.

Στις εργασίες για την προετοιμασία της εκδήλωσης αυτής πήρε μέρος και ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας με εκπρόσωπο του και γιατί το πρόβλημα αυτό έχει κεφαλαίωδη σημασία για το μέλλον του τόπου μας και γιατί ο Σύνδεσμός μας από το 1956 ίδρυσε και λειτούργησε στην Αθήνα νυχτερινές σχολές για αναλφάβητες γυναίκες.

Τη σημερινή κίνηση για τον αναλφαβητισμό στη χώρα μας βοήθησε και η εργασία της κας. Μ. Ηλιού (καθηγήτριας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) η οποία με πολλά άρθρα και σειρά διαλέξεων τοποθέτησε το θέ-

μα πάνω στην καινούργια του βάση.

Σύμφωνα με τον νέον ορισμό της UNESCO «αναλφάβητος είναι ο μη ικανός να διαβάσει και να γράψει, κατανοώντας τη, μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σε σχέση με τη καθημερινή του ζωή», δηλαδή αυτός που δεν μπορεί να γράψει για να συνεννοηθεί για κάτι που έχει σημασία γι' αυτόν (γράμμα σε συγγενή, σημείωμα στο δικηγόρο του κλπ.).

Είμαστε δηλαδή πολύ μακριά από το ορισμό που έδινε ως τώρα η Εθν. Στατιστική Υπηρεσία, η οποία στις οδηγίες της προς όσους συλλέγουν τα στοιχεία χαρακτηρίζει ως αναλφάβητο ή αγράμματο «αυτόν που δε γνωρίζει γραφή και ανάγνωση» δηλαδή αυτόν που δεν μπορεί να ξεχωρίσει και να σχεδιάσει τα γράμματα του αλφαβήτου.

Σήμερα στις μελέτες που ερευνούν διεθνώς το πρόβλημα του αναλφαβητισμού οι αναλφάβητοι διακρίνονται σε οργανικούς και λειτουργικούς αναλφάβητους.

«Οργανικοί» είναι αυτοί που το εργαλείο του γραπτού λόγου (όπως καθωρίστηκε παραπάνω), δεν το απέκτησαν ποτέ, δηλαδή δεν έμαθαν ποτέ γράμματα. «Λειτουργικοί» αναλφάβητοι είναι αυτοί που κάποια στιγμή πέρασε ίσως από τα χέρια τους το εργαλείο αυτό, αλλά γρήγορα τα έχασαν. Έτσι, δεν έχει πια το εργαλείο της γραπτής επικοινωνίας που θα τους επέτρεπαν να ενταχθούν πιο λειτουργικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου.

Η έννοια του αναλφάβητου παραλλάζει κατά κάποιο τρόπο από εποχή σε εποχή και από χώρα σε χώρα. Είναι μια έννοια δυναμική: διαμορφώνεται ανάλογα με την εξέλιξη και τις ανάγκες της κάθε κοινωνίας. Σήμερα στις χώρες της Ε.Ο.Κ. θεωρείται ότι ο μη αναλφάβητος πρέπει όχι μόνον να επικοινωνεί γραπτά, αλλά και να χειρίζεται άνετα τα μέσα που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία: ηλεκτρικές συσκευές, τηλέφωνο, ασανσέρ, μέσα συγκοινωνίας κλπ.

Ο αναλφαβητισμός στην Ελλάδα σε αριθμούς

Σύνολο πληθυσμού ηλικίας 10 χρόνων και άνω	Οργαναν. αναλφ.	Ποσοστό %	Λειτουργικοί αναλφ.	Ποσοστό % Ποσοστό	Συνολικό
8.215.041 άτομα	706.721	8,60	1.281.839	15,61	24,21
3.995.605 άντρες	143.266	3,59	577.183	14,44	18,03
4.219.436 γυναίκες	563.455	13,35	704.656	16,70	30,05

Χαρακτηριστικά του Ελληνικού Αναλφαβητισμού

α) Είναι πολύ υψηλός για Ευρωπαϊκή χώρα (όταν η Γαλλία έχει 1%).

β) Είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό γυναι-

κείος. Και αλλού έχουν υψηλά ποσοστά αναλφαβήτων γυναικών αλλά υπάρχει μεγαλύτερη ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα. Έχουμε τη δυσμενέστερη σχέση ποσοτών αναλφαβητισμού ανδρών-γυναικών

στο σύνολο του αναλφάβητου πληθυσμού, σε βάρος των γυναικών.

γ) Ο αναλφαβητισμός στην Ελλάδα πλήττει ιδιαίτερα τις αγροτικές περιοχές.

δ) Ο αναλφαβητισμός είναι άνισα κατανεμημένος γεωγραφικά.

Ροδόπη	46.3%
Ξάνθη	42.9%
Λευκάδα	40.6%
Καρδίτσα	38.5%
Τρίκαλα	38 %
Σέρρες	37 %
Θεσπρωτία	37 %
Γρεβενά	36.3%
Άρτα	35.8%
Αιτωλοακαρνανία	35.2%
Περιφ. Πρωτευούσης	14.5%
Καβάλλα	19 %
Θεσσαλονίκη	19.7%
Κόρινθος	20,6%
Χίος	21.7%
Αχαΐα	22.8%
Χανιά	23.2%

«Είναι φανερό ότι τα πράγματα είναι πολύ σκληρά... Για το μωρό που είναι γένους θηλυκού, παιδί αγροτών, και γεννιέται στην Ευρυτανία, οι προοπτικές δεν είναι ευόϊωνες».

M. Ηλιού¹

Η σοβαρότητα του προβλήματος του αναλφαβητισμού

Στη σύγχρονη κοινωνία όπου κυριαρχεί η γραπτή επικοινωνία και ο πεζός λόγος τα αναλφάβητα άτομα μειονεκτούν σε πολλές περιπτώσεις της καθημερινής ζωής: στα καταστήματα, στη συγκοινωνία, στις Τράπεζες, στα ταχυδρομεία, στην άσκηση των σπιτικών δικαιωμάτων και καθηκόντων.

α. Ο αναλφαβητισμός δυσκολεύει τη συμμετοχή των ατόμων σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής, πολιτιστικής δραστηριότητας της χώρας.

β. Στις αστικές περιοχές οι αναλφάβητοι αδυνατούν να αξιοποιήσουν τις νέες δυνατότητες που προσφέρει η επιστήμη.

γ. Στις αγροτικές περιοχές αδυνατούν να παρακολουθήσουν μαθήματα επαγγελματικής και συνεταιριστικής κατάρτισης ώστε να χρησιμοποιήσουν σύγχρονα τεχνολογικά μέσα και να βελτιώσουν την παραγωγή.

δ. Οι αναλφάβητοι δύσκολα συμμετέχουν σε συνολικές διαδικασίες και δραστηριότητες συνεταιρισμών.

Για τη γυναίκα ιδιαίτερα ο αναλφαβητισμός:

α) Εμποδίζει τη προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη της γυναίκας, την απόκτηση αυτοπεποίθησης στη δύναμη και τις ικανότητές της.

β) Παιζει ανασταλτικό ρόλο στη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής επιστήμης και πολιτισμικής δραστηριότητας σ' όλη τη χώρα.

γ) Περιορίζει τη γυναίκα μόνο στην ενδοοικιακή δραστηριότητα μειώνοντας στο ελάχιστο τη δυνατότητα αξιολογής απασχόλησης έξω από το σπίτι.

δ) Κάνει κύρια απασχόληση της τη γεωργία (52%) του συνόλου των εργαζομένων γυναικών, ενώ στη βιομηχανία 16,6% και στις υπηρεσίες 25,7% του συνόλου των εργαζομένων γυναικών.

ε) Στις καθαρά διευθυντικές, καθοριστικές για την Εθνική ανάπτυξη θέσεις η αναλογία ανδρών-γυναικών είναι συντριπτική σε βάρος των γυναικών.

στ) Η αναλφάβητη μητέρα αντιμετωπίζει δυσκολίες στην ανατροφή των παιδιών, και στη μόρφωσή τους. Δεν έχει τη δυνατότητα να προσφέρει καμιά βοήθεια στη μόρφωσή τους.

Κατά τα πορίσματα μιας έρευνας: Το παιδί που έχει αναλφάβητη μητέρα έχει τρεις φορές λιγότερες πιθανότητες να φτάσει ως την Ανώτατη Εκπαίδευση.

ζ) Δεν μπορεί να διεκδικήσει ισοτιμία στις συζυγικές σχέσεις και την οικογένεια.

η) Η αναλφάβητη γυναίκα δύσκολα θα συνδικαλιστεί και ακόμα πιο δύσκολα θα πάρει ουσιαστικό μέρος στη δραστηριότητες του σωματίου ή του συλλόγου.

θ) Στον ιδεολογικό τομέα είναι πιο ευάλωτη στον καταγισμό της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου.

ι) Αδυνατεί να κατανοήσει πόσο σύνθετα είναι τα προβλήματα της καθημερινής

ζωής στο σύγχρονο κόσμο τα οποία όμως παίζουν αποτελεσματικό ρόλο στη ζωή της.

Αν πάρουμε υπ' όψη μας όλα τα παραπάνω καταλαβαίνουμε γιατί η Γεν. Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης έδινε τόση σημασία στο πρόβλημα του αναλφαβητισμού και ζήτησε κατά κύριο λόγο τη συνεργασία των γυναικείων σωματείων.

Πίτσα Πούμπουρα

Σημείωση.

Για όσους ενδιαφέρονται να έχουν περισσότερες λεπτομέρειες για το θέμα του αναλφαβητισμού συνιστούμε τα παρακάτω έντυπα:

1. Ηλιού Μαρία: Εκπαιδευτική και Κοινωνική Δυναμική, Εκδ. Πορεία, Αθήνα 1984, σελ. 65-86.

2. 1-4 Οκτωβρίου 1984, Συνδιάσκεψη για την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού. Εκδ. Γεν. Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα 1985.